

Ateizmin Felsefesi

Emma Goldman

1916

Çevirenin Notu: Çevirenin metine yaptığı eklemeler, açıklamalar vb, [...] ile gösterilmiştir.

Ateizm Felsefesi'nin yeterli bir açıklamasını yapmak için, İlahi Varlık [ing. Deity] inancındaki, ilk günlerinden bugüne gelinceye kadar yaşanan, tarihsel değişimleri ele almak gerekli olacaktır. Ancak bu, bu makalenin kapsamı dahilinde değildir. Ancak Tanrı, Doğaüstü Güç, Ruh, İlahi Varlık veya Teizm'in [Tanrı'ya inanma] özünün ifadesini bulduğu diğer terimlerin zamanla ve ilerlemeyle birlikte giderek daha fazla belirsizleştiği ve muğlaklaştığından geçerken bahsetmek yerinde olur. Diğer bir deyişle, insan aklının doğal olayları anlamayı öğrenmesiyle orantılı olarak, ve bilimin insani ve toplumsal olayları giderek ilişkilendirmesi derecesine [bağlı olarak], Tanrı düşüncesi giderek daha fazla kişisel olmayan ve karmaşık bir hale gelmiştir.

Tanrı bugün, O'nun varlığının başlangıcındaki güçleri aynen temsil etmemektedir; ne de O artık insan kaderini eski zamanlardaki gibi Demir bir yumrukla yönlendirmektedir. [Bugün], Tanrı düşüncesi daha ziyade her insan zayıflığının karanlığında bulunan merak ve kuruntularını tatmin edecek, bir tür ruhani itkiyi [ing. stimulus, uyarı] ifade etmektedir. İnsanın gelişimi boyunca, Tanrı düşüncesi, [Tanrı] düşüncesinin kaynağı ile tamamıyla

tutarlı bir şekilde kendini insan ilişkilerinin her bir aşamasına uyarlamaya zorlanmıştır.

Tanrılar kavramı, korku ve meraktan kaynaklanmıştır. Doğanın fenomenlerini [ing. phenomena, görüngü] anlamaktan aciz olan ve onlardan tedirgin olan ilkel insan, her korkutucu olayı kesinlikle kendisine karşı yöneltmiş uğursuz bir güç olarak gördü; ihmal ve korku her tür batıl inancın ebeveynleri olduğu için, ilkel adamın tedirgin imgesi de Tanrı düşüncesini icat etti.

Dünyaca bilinen bir ateist ve anarşist olan Mikhail Bakunin, önemli çalışması Tanrı ve Devlet'te zekice şöyle diyordu: "Tanrılarıyla, yarı-tanrılarıyla ve peygamberleriyle, mesihleriyle ve azizleriyle tüm dinler, fakültelerinin [anlama yetenekleri] tam gelişimini ve kontrolünü sağlamamış olan insanların önyargılı imgeleri tarafından yaratılmışlardır. Sonuçta, dinsel cennet, insan tarafından cehalet ve itikatla yüceltilmiş, ancak yalnızca büyütülmüş ve tersine çevrilmiş –yani kutsallaştırılmış– kendi [yarattığı] bir hayalden başka bir şey olmayan bir seraptır. Dinlerin tarihi, insan inancında birbiri ardına ortaya çıkan tanrıların doğuşunun, ihtişamının ve düşüşünün tarihi, insanoglunun kolektif akıl ve bilincinin gelişiminden başka bir şey değildir. Bir çocuk edasıyla, –kendilerindeki veya dışsal doğadaki– niteliği ve hatta herhangi büyük bir kusuru, tarihsel olarak

ilerici gelişmeleri sırasında hızlı bir şekilde keşfettikçe, [insan] bunları tasavvurun ötesinde abartması ve büyütmesinin ardından tanrılara atfetti. ... O zaman metafiziğe ve dini düşünelere, felsefecilere, siyasetçilere ve şairlere karşı tüm saygımla: Tanrı düşüncesi insan mantığından ve adaletinden vazgeçmek demektir; bu insan özgürlüğünün en belirgin olumsuzlanmasıdır, ve hem kuramsal hem de pratik olarak mecburen insanoğlunun köleleştirilmesiyle sonuçlanır.”

Böylece zamanın gereksinimlerine göre tekrar canlandırılan, tekrar düzenlenen, genişletilen veya daraltılan Tanrı düşüncesi insanlığa hakim oldu; ve insan korkusuzca ve aydınlanmış iradesiyle başını korkusuzca güneş ışığına çevirene kadar da hakim olmaya devam edecektir. İnsanın kendini anlaması ve kendi kaderini şekillendirmesi ile orantılı olarak, teizm lüzumsuz hale gelir. İnsanın arkadaşları ile ilişkilerini ne kadar belirleyebileceği, Tanrı'ya olan bağımlılığından ne ölçüde kurtulabileceğine dayanır.

şimdiden bir spekülasyon kuramı olan teizmin yerini ispatın bilimi olan Ateizmin aldığının belirtileri vardır; birisi Öteki Dünya'nın metafizik bulutlarına asılı dururken, öteki köklerini sağlamca toprağa saılıyor. Eğer insan gerçekten de kurtulacaksa, insanın kurtarması gereken şey cennet değil, dünyadır.

Teizmin gerileyiŒi, bilhassa –hangi markaya sahip olurlarsa olsunlar– teistlerin endiŒelerinde gözlendiği üzere en ilginç manzardır. Onlara sıkıntı veren bir Œekilde, kitlelerin her gün daha fazla ateist, daha fazla din karŒıtı olduğunun, yani Ulu Öte Dünya’yı ve onun cennetvari alanını meleklerle ve serçe- lere terk etmeye fazlasıyla istekli olduklarının, çün- kü kitlelerin acil yaŒamsal sorunlarıyla giderek daha fazla meŒgul olduğunun farkına varıyorlar.

Kitlelerin Tanrı düŒüncesine, ruha ve Cenab-ı Hakka nasıl geri döndürüleceği, tüm ateistler için en acil sorundur. Bu sorular metafizik gözük- tüğu kadar, aslında oldukça belirgin bir fiziksel arka plana sahiptir. Dinin, “Kutsal Hakikat”ın ödül ve cezaları, dünyadaki en büyük, en bozuk ve tehlikeli, dünyadaki en güçlü ve kârlı sanayinin –silah ve savaŒ gereçleri imalatı sanayiyiisi de bundan muaf olmamak üzere– alameti farikasıdır. Bu insan aklını karartan ve insan kalbini soluksuz bırakan bir sanayidir. Gereklilik kural tanımaz; bu nedenle de tanrıya veya vahiye veya Ulu Öte Dünyaya dayanmasa bile teistlerin büyük kısmı her konuyu ele almak zorunda kalmıŒtır. Belki de onlar, insanlığın binbir Tanrı markasından giderek usandığını hissediyorlar.

Bu ölü teistik inanç düzeyinin nasıl canlandırıl- cağı tüm mezhepler için bir ölüm kalım meselesidir.

Bu nedenle onların gösterdikleri hoşgörü, anlamanın değil zayıflığın hoşgörüsüdür. Belki bu, tüm dini yayınlarda gözlenen çeşitli dini felsefeleri ve çatışan teistik kuramları tek bir mezhepsel itimatta birleştirmeyi teşvik eden çabaları açıklar. Giderek çeşitli “tek doğru Tanrı, tek saf ruh, –tek gerçek din” görüşleri, kitleleri ateist düşüncelerin “zararlı” etkilerinden kurtarmak için çılgınca bir çabayla müsama-hakar bir şekilde gizleniyor.

Hiçkimsenin insanların neye inandığıyla –ister inanıyor olsun isterse inanıyor gözzükür olsunlar– gerçekten ilgilenmemesi, teistik hoşgörünün bir karakteridir. Bu amaca ulaşmak için, en kaba ve bayağı yöntemler kullanılır. Her eğilimli zihin için hakaret anlamına gelmesi gereken, dini gayret toplantıları ve Billy Sunday’li uyanışlarıyla, bunların cahil ve meraklılar üzerindeki etkisi –pek nadiren olmamak üzere cinsel düşkünlükle bulanmış– bir hafif delilik durumu ortaya çıkarma eğilimindedir. Tüm bu çılgınca çabalar Rus despotundan Amerikan Başkanına kadar, Rockefeller ve Wanamaker’dan en küçük burjuvaya kadar bütün dünyevi güçlerden onay ve destek bulmaktadır. Billy Sunday, Y.M.C.A., Hristiyan Bilim ve çeşitli diğer dini kuramlara saçılan sermaye, boyun eğen, uysallaştırılan ve vurdumduymazlaşan kitlelerden [elde edilecek] devasa kârlar olarak geri döner.

Teistlerin çoğu, bilinçli veya bilinçsiz olarak, tanrı ve şeytanlarda, cennet ve cehennemde, ödül ve cezada; boyun eğmeleri, uysallaşmaları ve kanaatkar olmaları için insanları kamçılayan bir kamçı görür. Gerçek ise teizmin tabanını bundan çok daha önce kaybettiğidir, ancak Servet Tanrısı ve iktidarın birleşik desteği ile [yaşatılmaya çalışılıyor]. Onun gerçekte ne ölçüde iflas etmiş olduğu, bugün Avrupa'daki siperlerde ve savaş alanlarında görülmektedir.

Bütün bu teistler İlahlarını sevgi ve iyiliğin tanrısı olarak resmetmediler mi? Yine de binlerce yıllık bu tip vaizlerin ardından, tanrılar insan ırkının can çekişmesine sağır kalıyorlar. Konfiçyus Çin halkının yoksulluğu, bakımsızlığı ve safaletiyle ilgilenmez. Buddha, Hinduları kavuran kıtlık ve açlıktan rahatsız olmadan felsefi kayıtsızlığı içinde yaşar; Jahve, İsraililerin acı haykırışlarına sağırdır; İsa ise birbirlerini boğazlayan Hristiyanlar karşısında ölümden dirilmeyi reddeder.

“En Yükseklerle kadar giden” tüm şarkı ve şükranların yükü, adalet ve merhamet sunan o Tanrı içindir. Ama hala insanlar arasındaki adaletsizlik devamlı çoğalmakta; Sadece bu ülkedeki kitlelere yapılan zulümler cennetlerin hepsini taşırmaya yeter gözüküyor. Ama tüm bu dehşetleri, bu hataları, insana karşı bu insafsızlığı sona erdirecek tanrılar neredeler? Hayır, büyük öfkesiyle ayaklanması gereken

tanrılar değildir, İNSAN'dır. O, tüm ilahi varlıklarca kandırılmış, onların memurlarının ihanetine uğramış o, onun kendisi, dünya üstüne adalet getirme işini üstlenmelidir.

Ateizm felsefesi, insan zihninin genilemesini ve büyümesini ifade eder. Teizm felsefesi, eğer felsefe olarak adlandırılabilirsek onu, statik ve sabittir. Bu gizemlerin içyüzünü anlamak için, teistik bakış açılarından üstünkörü bir girişim bile, her şeye kadir olmaksaki inanmazlığı ve hatta insanın dışındaki ilahi güçlerin hikmetinin reddini gösterir. Ne şans ki, insan zihni asla sabitliklerle [katılıklarla] sınırlanmamıştır, ve sınırlandırılmaz da. [İnsan zihni] bilgiye ve hayata doğru olan ağır ilerleyişine durmaksızın devam etmektedir. İnsan zihni, “evrenin, boşlukta varolan bir tür ilahi aklın yaratıcı emirlerinin sonucu, mükemmel işleyen şaheser bir karmaşadan üretilmediğinin” farkına varıyor; [evrenin], zamanın, çatışma ve afetlerin, geriletmelerin; teistlerin “düzen ve güzele yönlendirilen bir evren” dediklerine [yol açan] seçme ilkesi sayesinde kristalleşen çekimin çağlar boyunca işleyen kaotik kuvvetlerin bir ürünüdür. Joseph McCabe'nin Tanrının Varlığı'nda oldukça iyi bir şekilde ifade ettiği üzere: “doğanın yasası bir kanunun yapıcı tarafından hazırlanan bir formül değil, gözlenen olguların basit bir özetidir –bir ‘olgular yığını’dır. Şeyler ortada bir yasa olduğu için belli bir

şekilde hareket etmezler, bizim onların o şekilde davranmalarını ‘yasa’ diye ifade etmemiz yüzünden belli bir şekilde davranırlar”.

Ateizm felsefesi, hiçbir metafiziksel Öteki Dünya veya İlahi Düzenleyici’nin olmadığı bir yaşam anlayışını temsil eder. Ruhları, kahinleri ve ortalama kanaatkarlığıyla insanlığı çaresiz bir alçalışa mahkum eden gerçekdışı dünyanın aksine, [ateizm felsefesi] özgürleştirici, genişletici ve güzelleştirici imkanlarıyla güncel, gerçek bir dünya anlayışıdır.

Bu gerçek, görünür dünyanın ve bizlerin yaşamlarının, fiziksel olarak gösterilebilir kuvvetler yerine, çok uzun bir süreden beri metafiziksel spekülasyonların etkisi altında kalması çığınca bir paradoks olarak gözükebilir; ancak bu acıklı bir gerçektir. Teistik düşüncenin kamçı darbeleri altında, bu dünya insanın Tanrı’nın iradesi doğrultusunda kendinden fedakarlık etme kapasitesinin sınıandığı geçici bir durak olmaktan başka hiçbir amaca hizmet etmez. Ancak o iradenin doğasını anlamaya giriştiği anda, her şeye gücü yeten sonsuz bir iradenin ötesine geçme çabasının “sonlu insan aklı” için boş bir şey olduğu söylenir insana. Bu her şeye kadir olmanın müthiş ağırlığı altında, insan toza dönüştürülür –karanlıkta kalmış ve terden sırlıklam iradesiz bir yaratık. Ateizm felsefesinin zaferi, insanın tanrılar karabasanından kurtulması demektir; ulaşılamaz olan hayalle-

rin dağılıp kaybolması demektir. Mantığın aydınlığı tekrar tekrar teistik karabasanı defetmiştir, ancak yoksulluk, sefalet ve korku –eski ya da yeni olsunlar, dışsal [görünürdeki] biçimleri ne olursa olsun, özlerinde çok az farklı olmalarına rağmen– bu hayalleri yeniden yaratmıştır. Ateizm ise, öte yandan, felsefi yönüyle yalnızca belirli bir Tanrı algısına bağlılığı reddetmekle kalmaz, Tanrı düşüncesine hizmetkarlığı reddeder ve bu şekildeki teistik ilkelere karşı çıkar. Kendi başlarındaki işlevleri bağlamında Tanrılar [düşüncesi], dünyayı ve dünya üstündeki insanları doğaüstü ve hatta her şeye kadir bir gücün yönetmesini ifade eden teizm ilkesinin yarısı kadar bile zararlı değildir. Ateizmin bütün gücüyle savaştığı şey teizmin mutlakçılığıdır, onun insanlık üzerindeki mahvedici etkisidir, onun düşünce ve eylem üzerindeki felç edici etkisidir.

Ateizm felsefesinin kökleri bu dünyadadır, bu yaşamdadır; amacı, Yahudacı, İsaacı, Muhammedçi, Budistik, Brahmanistik olsun veya başka herhangi bir şey olsun, insan ırkının tüm bu Tanrıbaşlarından kurtulmasıdır. İnsanoglu tanrılarını yarattığı için uzun zamandır ve ağır bir şekilde cezalandırıldı; tanrılar başladığından beri insanın payına acı ve zulümden başka bir şey düşmedi. Bu aptalca hatadan kurtulmanın tek bir yolu var: İnsan kendisini cennet ve cehennemin kapılarına

zincirleyen bu prangaları kırmalıdır, böylece yeniden uyanmış ve aydınlanmış bilinciyle yeryüzü üzerinde yeni bir dünya kurmaya başlayabilir.

Ateistik felsefenin insan aklı ve zihninde zafer kazanmasından sonra ancak, özgürlük ve güzellik gerçekleşebilir. Cennetten hediye edilmiş bir güzelliğin işe yaramaz olduğu ispatlanmıştır. İnsan kendisi için uygun olan tek cennetin dünya üzerinde olduğunu görmeyi öğrendiği zaman ancak, [güzellik] yaşamın özü ve itkisi haline gelecektir. Ateizm halihazırda, insanın –ruhsal olarak yoksul olanlar için [hazırlanmış] bir tezgah olan– cennete ilişkin pazarlığı [demek] olan ceza ve ödüle olan bağlılığından kurtulmasına yardım etmektedir.

Bütün teistler, İlahi Güce inanç olmaksızın ahlakın, adaletin, dürüstlüğün ve sadakatın olamayacağında ısrar etmiyorlar mı? Korku ve umuda dayanan böylesi bir ahlak, kısmen kendine karşı dürüst olmakla, kısmense ikiyüzlülükle dolu olan iğrenç bir ürün olagelmıştır. Doğruluk, adalet ve sadakate gelince, onların cesur temsilcileri ve yürekli açıklayıcıları kimler olmuştur? Neredeyse her zaman tanrısız olanlar: Ateistler; onlar bunlar için yaşamış, savaşmış ve ölmüşlerdir. Adaletin, doğruluğun ve sadakatin cennetle ilgili olmadığını, insan ırkının toplumsal ve maddi yaşamında sürmekte olan devasa değişikliklerle ilişkili olduğunu ve bunlarla birlikte örüldü-

ğünü [ing. interwoven] ; sabit ve ebedi değil, bizzat hayatın kendisi gibi değişmekte olduğunu biliyorlardı. Ateizm felsefesinin ulaşabileceği nihai yer hakkında hiç kimse bir kehanette bulunamaz. Ancak şu kadarı şimdiden tahmin edilebilir: insan ilişkileri ancak onun yeniden yaratıcı ateşi sayesinde geçmişin dehşetlerinden arınabilir.

Düşünceli insanlar, insanlığa dini terör tarafından dayatılan ahlaki kuralların basmakalıplaştığını ve bu nedenle de bütün canlılığını kaybettiğinin anlamaya başlıyorlar. Bugüne, onun parçalayıcı niteliğine, düşmanlıklarıyla birbirleriyle çatışan çıkarlarına, suçlarına ve hırsına genel bir bakış, teistik ahlakın kısırlığını kanıtlanmaya yeterlidir.

İnsan, kendi arkadaşlarıyla [toplumdaki diğer bireylerle] olan ilişkilerini öğrenebilmeden önce kendine gelmelidir. İsa'ya zincirli Prometheus, karanlıkların akbabalarının avı olarak kalmaya mahkumdur. Zincirlerinden kurtulmuş Prometheus ve siz, geceyi ve onun dehşetlerini defedeceksiniz.

Tanrıları olumsuzlamasıyla Ateizm aynı zamanda insanın en kuvvetli onanmasıdır; ve insan sayesinde de yaşamın, amacın ve güzelliğin ebedi bir onaylamadır.

Anarşist Kütüphane

Emma Goldman
Ateizmin Felsefesi
1916

“The Philisophy of Atheism”, Mother Earth, Şubat
1916

Çeviri: Anarşist Bakış

tr.anarchistlibraries.net